

Месечен извештај на Хелсиншки комитет за човековите права во Република Македонија, септември, 2009

1. ЈАВНИ НАСТАНИ И ПОВРЕДИ НА ДЕМОКРАТСКИТЕ ПРИНЦИПИ

- 1.1. „Пишманлак“ на МВР после две години работа на предлог закон за кривична постапка!
- 1.2. Владина „Евтаназија“ на македонскиот граѓански сектор
- 1.3. Самоволие во администрацијата!
- 1.4. Национален Превентивен Механизам во измените на Законот за народен правобранител
- 1.5. Време е, да се престане со двојните стандарди во постапувањето...

2. ПОЛИЦИСКИ И СУДСКИ СЛУЧАИ

- 2.1. Случај Тања и Наце Груевски
- 2.2. Достапност на Законот за помилување до осудениците!?!

3. ПОВРЕДИ НА ЕКОНОМСКИТЕ И СОЦИЈАЛНИТЕ ПРАВА

- 3.1. Случај Добрила Крстева
- 3.2. ЈЗО Градски Аптеки

1. ЈАВНИ НАСТАНИ И ПОВРЕДИ НА ДЕМОКРАТСКИТЕ ПРИНЦИПИ

- 1.1. „Пишманлак“ на МВР после две години работа на предлог закон за кривична постапка!

Во последните неколку години активно се работи на реформирање на целиот систем на казнена правда во Република Македонија. Најголеми измени се предвидуваат за кривичната постапка, каде што по примерот на западните демократии се напушта инквизиторниот концепт на активен суд и се воведува модерна акузаторна постапка во која товарот на докажување во целост преминува врз јавното обвинителство. Со тоа судот ќе биде во положба на непристрасен одлучувач, а постапката значително ќе се забрза. При изготвувањето на новиот закон беа спроведени низа компаративни истражувања за најдобрите практики во светот и во Европа, а во неговата изработка беа вклучени голем број домашни и странски експерти, како и луѓе од практиката.

На советувањето кое се одржа во месец септември во Охрид, на кое учествуваа и претставници на Хелсиншкиот комитет беше изразен крајно негативниот став на Министерството за внатрешни работи (МВР) кон битни елементи на самиот концепт врз кој е поставен предлог законот. Се чини дека МВР како и многу пати досега поаѓа

од сопствените интереси и од реформите го прифаќа и имплементира само она што му одговара.

По две години работа на новиот концепт на казненото право, кој предвидува драстични промени во улогата на јавниот обвинител и укинувањето на истражните судии, МВР дури сега реагира на понудените решенија во новиот Закон за кривична постапка. Ова дотолку повеќе што едни исти претставници на МВР учествуваат за цело време во работата на комисијата, каде не наведоа забелешки во правец како и каде да се води истрагата и кривичната постапка.

Идејата на истражните центри е јавните обвинители во својот тим да имаат определен број инспектори за да не зависат секогаш од МВР. Тоа значи дека кога обвинителот ќе го добие предметот, да не мора да го враќа назад до полицијата заради дополнителни проверки, туку потребните податоци да ги собере самиот, што сега не е во можност да го прави, затоа што едноставно нема капацитет за такво нешто. Така јавното обвинителство се држи во зависност од МВР, кое со тоа приграбува за себе овластувања кои Уставот ги доверил на јавното обвинителство, бидејќи одлуката за кривично гонење за голем број случаи наместо обвинителството ја носи полицијата. Се работи значи за борба за моќ, а не за зголемена ефикасност во борбата со криминалот и корупцијата. Од друга страна, активното и кадровски и технички подобро екипирано обвинителство станува значајна алатка за контрола на полицијата во општество во кое правото треба да владее врз политиката.

Образложението на Министерството за внатрешни работи дека е против воведување посебни истражни центри со кои ќе раководи обвинител, а каде ќе работат и определен број полициски инспектори, затоа што ваквите решенија се наводно финансиски неисплатливи, го нарушуваат принципот на специјализација и создаваат дуализам во хиерархиската одговорност, се неиздржани и требало да биде изложено уште на самиот старт на работата врз предлог законот. Напротив, новиот концепт нуди забрзување на процедурите и зголемена ефикасност и заштеди на системот во целина. Специјализацијата во полицијата не се нарушува со истражните центри на обвинителството, бидејќи тесната соработка на јавното обвинителство и полицијата е прва премиса на концептот кој во друго не менува речиси ништо во полициската постапка.

Додека помеѓу ОЈО и МВР продолжуваат беспредметните полемики за тоа кој и каде да биде сместен, се заборава на доста важен сегмент на предлог законот – правото на одбрана. Не не чуди тоа што МВР е задоволно со тоа што одбраната е комплетно неинформирана за истрагите и се држи настрана од целата претходна постапка. Еден модерен концепт на кривична правда мора да биде конзистентен и внимателно избалансиран помеѓу тенденцијата за ефикасност во борбата со криминалот и човековите права на обвинетите.

Се запрашала ли полицијата што е со оштетените и нивните права? Во досегашната практика, оштетените се во главно неми сведоци на судската постапка без право да добијат копија од записниците на судењето. Правото да добијат примерок од записниците не се предвидува ниту во предлог законот.

Сите оние пропусти кои се утврдени во досегашната пракса, колку и да изгледаат тие ситни и неважни влијаат на правото на граѓаните и мора уште во овој период да бидат надминати.

1.2. Самоволие во администрацијата!

Во текот на изминатиот месец беа изгласани измените и дополнувањата на Законот за државни службеници, а во насока на модерна, професионална и ефикасна државна администрација во функција на остварување на правата и слободите на граѓаните ослободена од политички влијанија. Сепак, суровата реалноста со која се соочуваат вработените во државната администрација, не ни остава можност да заклучиме дека измените и дополнувањата ќе придонесат кон суштински промени во оваа област во насока на непартиска администрација.

Имено, речиси секојдневно се соочуваме со отказни решенија, во постапка во која не се почитувани ни основните законски одредби ниту пак елементарните човекови права.

Конкретен неодамнешен случај беа отпуштањата на службеници од Општина Шуто Оризари. Градоначалникот на Општина Шуто Оризари на ден 15 Јуни 2009 година донел Решенија за престанок на работниот однос без отказан рок на повеќе државни службеници вработени на неопределено време, а заради економски, организациони, технолошки и структурни причини.

Против ваквите решенија незадоволните работници поднеле жалба до Комисијата која одлучува во втор степен за прашања од работните односи при Владата на Република Македонија. Решенија се обжалени со наводи за партиската позадина на ваквиот чин, со оглед на фактот дека веднаш на истите работни места биле вработени други лица, но и поради прекршување на законските одредби од Законот за работни односи кои детално ја уредуваат материјата за престанок на работен однос без отказан рок (па така, наводите се однесуваат на непочитување на член 72[1], член 75[2], член 76[3], член 95, 96, 97 и 98 од ЗРО).

Неправилностите при донесување на решенијата за отказ биле пријавени и до Државниот инспекторат за труд, а со оглед на не одлучување на Второстепената Комисија во законски предвидениот рок, странките одлучиле своите права од работен однос да ги бараат на суд.

Во меѓувреме, а како резултат на наводите за не постапување од страна на надлежните, Хелсиншкиот комитет за човекови права се обрати со писмен допис до Државниот инспекторат за труд и Второстепената комисија.

За жал, Второстепената комисија “не успеала” да ги утврди повредите сторени при донесување на решенијата за отказ, освен што едноставно ги препишала наводите и образложенијата подеднакво за сите, дури од презафатеност изумила во одредени решенија да го смени бројот на решението против кое е изјавена жалбата. Без испитување на сите наводи, жалбите се одбиени како неосновани. Од друга страна Државниот инспекторат за труд работел на случајот повеќе од Комисијата, при што од извршениот инспекциски надзор на ден 30.06.2009 година било утврдено дека има недостатоци во постапката, поради што донел решение за поништување на донесените отказни решенија. Известувањето од една реченица на Државниот инспекторат за труд го примивме на ден 27.08.2009 година (два месеца по неговото решение како резултат на инспекцискиот надзор), но и до моментот на пишување на текстот, речиси 4 месеци Градоначалникот на Општината ниту ги спровел задолженијата од инспекторот, ниту имал намера да го стори истото.

Оттука, на странките единствено им преостанува правдата да ја бараат на суд, без разлика што Државен инспекторат за труд ги утврдел прекршувањата на законските одредби, кога неговите надлежности “завршуваат” тука, без да води сметка дали неговите решенија се спроведуваат и без преземање мерки за надминување на истото.

Од друга страна самиот градоначалник при стапувањето на функцијата и неколку месеци подоцна беше пријавен во бирото за вработување како управител на приватна фирма, што е неспоиво согласно Изборниот законик, каде избран во случајов, градоначалник не може да биде управител или во некој орган на управување во некоја фирма, па и ова укажува за начинот на неговото постапување и почитување на законот.

Комитетот веќе неколку пати реагираше во врска со проблемот на некористење на сите законски овластувања од страна на државните надлежни органи кои им стојат на располагање, во насока на спречување на натамошни повреди на човековите права, материјални и нематеријални исцрпувања на граѓаните.

Со ваквиот начин на постапување не само на пониските, туку и на повисоките државни органи, сериозно се сомневаме во напредокот на РМ кон европските интеграции, а особено не кон нов систем на работни места, систем на кариера каде партиските влијанија ќе бидат одбегнати, како и вработување и унапредување на државните службеници по заслуга. За жал најпрвин ни е потребна реформа од корен на јавната администрација, за да можеме да се надеваме на практично спроведување на законските одредби за државните службеници.

1.3. Национален Превентивен Механизам во измените на Законот за народен правобранител

Во текот на месец септември беа изгласани и објавени измени на Законот за народен правобранител. Истите се последователни на Опциониот Протокол кон Конвенцијата против тортура и друг вид на сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување, кој е ратификуван од Собранието на РМ во Декември 2008.

Имено, овој Протокол предвидува формирање на посебно тело таканаречено Национален Превентивен Механизам со кое треба да се воспостави независен систем на редовни посети на места каде лицата се лишени од слобода а со цел спречување на тортура и друг вид на сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување.

Притоа таквото тело подразбира членство на одредени експерти, адвокати, доктори, разни специјалисти, психолози, психијатари, социјални работници, претставници на НВО и лица со искуство од мониторирање на места на притвор.

Секоја држава одделно одлучува во која форма ќе биде организирано ваквото тело но праксата познава случаи каде тоа е Канцеларијата на Народниот Правобранител, потоа таканаречен модел “Омбудсман плус” каде покрај Народниот Правобранител составен дел на телото е и Организација од невладиниот сектор додека трети држави формираат сосема ново тело за оваа цел.

Сепак за сите овие модули карактеристична е потребата од инклузивност на сите засегнати страни во процесот на формирање на телото особено граѓанското општество, потоа транспарентност на самиот процес со што би се гарантирал кредибилитетот на

превентивниот механизам, како и информирање и јавност со што точно би се определиле активностите и местата - предмет на мониторирање .

Македонија со Законот за ратификација на Опциониот Протокол се одлучи за решение кое е мешана форма на моделите Омбудсман и Омбудсман плус. Имено, во член 4 од истиот е регулирано дека “Народниот правобранител на РМ е назначен да дејствува како национален превентивен механизам”. Но, “во соработка и врз претходна согласност на Народниот правобранител, невладините организации регистрирани во Република Македонија и организациите кои имаат статус на хуманитарни организации во РМ, можат да преземат некои од надлежностите на националниот превентивен механизам.”

И покрај недостигот од транспарентност при одлучувањето за моделот на превентивниот механизам, како и недоволната определеност на истиот во Законот за ратификација на протоколот за кој не беа прифатени забелешките од невладиниот сектор, сега ниту со измените на Законот за народниот правобранител не се дава одговор на прашањата дали и во која форма ќе биде вклучен невладиниот сектор, која организација од цивилниот сектор, по кои критериуми ќе се одлучува за изборот на истата, кои и колку експерти ќе бидат вклучени и по кои критериуми ќе бидат избрани.

Наспроти ова, измените на Законот за народен правобранител одредуваат само дека “Народниот правобранител формира посебно одделение за заштита на граѓаните од дискриминација и тортура и друг вид на свирепо, нечовечко или понижувачко постапување или казнување,”[4] како и дека истиот ќе врши редовни и ненајавени посети во органите, организациите и установите во кои слободата на движење е ограничена за што подготвува посебен извештај[5].

Иако еден од условите за превентивниот механизам да биде вистински независен и да се обезбеди негов кредитилитет во општеството е процесот на избор и назначување на членовите на истото да биде транспарентен и отворен за забелешки од јавноста, македонската јавност располага само со информацијата дека подзаконските акти кои најверојатно ќе ги регулираат овие прашања ќе се донесат во наредните шест месеци.

Комитетот ја поздравува подготвеноста на Народниот правобранител да соработува со цивилниот сектор но смета дека е потребно оваа заложба да биде преточена во легислативен документ како истото не би било оставено само на волјата на народниот правобранител туку ќе се темели на јасно определени и конципирани услови и надлежности.

Хелсиншкиот Комитет уште еднаш би сакал да потсети на важноста и потребата од формирање на Национален Превентивен Механизам за мониторирање на места за лишување од слобода, кој треба да биде вистински независен, компетентен и ефикасен во заштитата на човековите права како би се подигнало нивото на човекови права во земјата а со тоа би се исполниле и преземените обврски на државата. Затоа апелираме за транспарентност и отвореност на целиот процес за граѓанскиот сектор како не би бил доведен во прашање кредитилитетот на оформеното тело.

1.4. Владина „Евтаназија“ на македонскиот граѓански сектор

Како владата гледа на третиот сектор, какви се можностите за ефективно партнерство помеѓу нив, може ли македонскиот граѓански сектор да учествува непосредно при

донесувањето одлуки, кои ги определуваат политиките и на крај кои се механизмите за поефикасно државно финансирање на граѓанскиот сектор? Ова се само повеќето од прашањата кои во континуитет се поставуваат кога станува збор за релацијата помеѓу владиниот и невладиниот сектор кај нас.

Уште поконкретно, македонската влада не прави исклучок од она што ММФ одамна го забележал во многу земји: "Истражувањата истакнуваат дека владите лошо управуваат со ресурсите, ја зголемуваат нееднаквоста и се намалува кохезијата во општеството." [6] Зголемувањето на нееднаквостите и намалувањето на кохезијата се централни и меѓусебно поврзани компоненти на една влада што користи политичката моќ, за да дистрибуира приходи и богатство. Неспособноста на владите да обезбедат развој многу јасно се гледа и во неспособноста да се обезбеди намалување на сиромаштијата во постигнување на економски раст. Но ако треба да се бара основна причина за тоа, таа не е само во дисфункционалноста на политичкиот систем, ниту во особености сврзани со однесувањето на политичките елити, а е во ниското ниво на "заедничка демократија" и пред се - недостатокот на реална и функционална соработка со граѓанскиот сектор.

За зрелоста на граѓанското општество во една држава се суди и врз основа на реалната состојба на невладините организации, а чија цел е да помогнат на еден или друг начин за решавањето на важни проблеми за јавноста, а кои државата и нејзините институции не можат да ги опфатат поради недостаток на ресурси, други приоритети, незаинтересираност или едноставно игнорирање.

Посебните одговорности на третиот сектор во Македонија (во однос изградба на граѓанско општество и олеснување на процесите на транзиција), е што комуникацијата со институциите на власта е постојана потреба. Покрај тоа, во развојот на третиот сектор во Македонија токму односите со институциите дадоа најголем карактеристични црти на лицето на македонскиот граѓански сектор. Во исто време отсуство на живи традиции - во функционирањето на граѓанско општество се дел од проблемите во односите на НВО и државата, а што во некоја смисла може и да се смета за одлика која е типична за млади демократии.

Од претходно наведеното секако се наметнува и прашањето за опстанокот или кои се легитимните извори за финансирање на граѓанскиот сектор во Македонија? – Па така, помалку пари од државата, помалку пари од приватни македонски спонзори (кои не се особено наклонети, за кое има причини) и (основно) пари од надворешни донатори.

Парите кои државата ги наменила за развој на граѓанското општество навистина се со префиксот дека - „ви останува само надежта да се квалификувате за следното доделување на средства“. Иако тие годишно не се знае со точност колку изнесуваат, ниту пак се знае колку невладини организации се "борат" за истите. Секако, финансиска поддршка добиваат само за нас непознати организации со непознати проекти. Другите остануваат со само со надежта.

Дека тоа е така говори и фактот на распишаниот конкурс во февруари од министерството за финансии за доделување на средства за невладините организации за активности кои треба да се спроведат до крајот на годината и согласно со тоа и парите да се потрошат до крајот на годината. Бидејќи уште нема никаков одговор, дилемата останува дали со ребалансот ќе останат парите за поддршка; кога Владата ќе додели пари и на кои организации; кога би се спроведувале тие активности??? Ова се

прашања кои со себе влечат повеќегодишни не решени феномени во оваа област - како се распределуваат парите од државниот буџет, кој кандидат бил одбран и со каков проект, кои се приоритетите во финансирањето на програмите и колку се тие значајни за македонското општество. И на крајот можат ли овие пари и парите кои генерално се одвојуваат од буџетот за граѓанскиот сектор да обезбедат негово постоење, кое по претпоставка би требало да е независно.

Но кога не се знае со кои и какви критериуми еден проект е одобрен, а друг отфрлен, кога апликантите не знаат зошто конкурентот бил подобар од него, кога општеството не знае што воопшто содржат проектите кои добиле одобрение, бидејќи за тоа нема информации, остануваат сериозни сомневања за чесноста во намерите на владата и остава сомнеж за манипулација на овај процес. Јасно е дека всушност станува збор за субјективен систем, кој има за цел лесно и безболно да го усмрти македонскиот граѓански сектор.

1.5. Време е, да се престане со двојните стандарди во постапувањето...

Изминатиов период од речиси два месеца бевме сведоци на повеќе случаи на труење на деца во неколку основни училишта, како и во детското одморалиште во село Љубанци. Ги поддржуваме мерките и напорите на Министерството за здравство и останатите надлежни органи преземени против одговорните лица за наведениов случај. За жал, мора да констатираме дека доколку ваквиот начин на доследно исполнување на законските обврски и овластувања следеше веднаш по првиот случај на труење а не еден месец по истиот, сигурно немаше да доведе до повеќекратно случување на немилите настани штетни по здравјето на децата, со одреден штетен ефект и на нивното образование.

За таа цел, ги повикуваме надлежните органи ажурно да реагираат при секој немил настан, особено кога се во прашање децата, на ист начин на кој што државните органи и институции дејствуваат за случаи кои позитивно влијаат на нивниот рејтинг во јавноста.

2. ПОЛИЦИСКИ И СУДСКИ СЛУЧАИ

2.1. Случај Тања и Наце Груевски

До Македонскиот Хелсиншки комитет се обратија г-ѓа Тања Груевска и г-дин Наце Груевски, биле вработени во АДОР КЈУБИ Македонија.

Работодавниот орган [7] донеле Одлуки за престанување на работниот однос на г-ѓа Тања Груевска и г-дин Наце Груевски поради структурални и организациони промени. Во Одлуките е утврдено дека на г-ѓа Тања Груевска и се обезбедува еднократен надоместок во вид на испратнина во висина на дванаесет нето плати кои работникот ги остварил во претходниот месец, а на г-дин Наце Груевски да му се исплати износ од една нето плата.

Незадоволни од Одлуките на 6 Декември 2004 година и на 10 Декември 2004 година, г-ѓа Тања Груевска и г-дин Наце Груевски изјавиле приговор до Управниот Одбор. Приговорот бил одбиен од страна на Управниот Одбор на АДОР КЈУБИ Македонија како неоснован.

После ваквата одлука , г-ѓа Тања Груевска и г-дин Наце Груевски побарале судска заштита на своите права.

Основниот Суд Скопје II Скопје постапувајќи по барањето на странките, носи пресуда[8] со која се одбива тужбеното барање на странките. Апелациониот Суд Скопје, постапувајќи по жалбата на странките носи пресуда[9] со која жалбата на странките се уважува, а пресудата на Основниот Суд Скопје II Скопје ја преиначува. Со истата пресуда се усвојува тужбеното барање на тужителите, се поништуваат Одлуките донесени од генералните менаџери на тужениот АДОР КЈУБИ Македонија, Скопје, со кои на тужителите им престанал работниот однос поради структурални и организациони промени и Одлуките на Управниот одбор и се задолжува тужениот да ги врати тужителите на работа и да ги распореди на работни места соодветни на нивната стручна спрема. Пресудата станала правосилна на 3 Јануари 2008 година , а извршна на 13 Февруари 2008 година.

Врз основа на извршната пресуда , г-ѓа Тања Груевска и г-дин Наце Груевски, преку извршител, поднеле налог за враќање на работа или доверување на работи што работникот ги вршел порано. Постапувајќи по приговорот, Основниот Суд Скопје II Скопје носи решение[10] со кое приговорот се одбива. Постапувајќи по жалбата на АДОР „КЈУБИ”, Апелациониот Суд Скопје носи решение[11] со кое жалбата се усвојува, решението се преиначува, и се утврдува дека со налогот за извршување се сторени неправилности во извршувањето, па поради тоа сите превземани дејствија со налогот се ставаат вон сила.

Во образложението на оваа пресуда Апелациониот суд се повикува на чл.104 од Законот за работни односи кој гласи „работодавачот го прекинува договорот за вработување на работникот кога работникот ќе наполни 64 години возраст и 15 години пензиски стаж. Работодавачот, на барање на работникот може да му го продолжи договорот за вработување најмногу до 65 години возраст, доколку со закон поинаку не е утврдено”.

Главен аргумент на Апелациониот суд за носење на оваа пресуда е фактот што во меѓувреме странката Наце Груевски остварил право на старосна пензија, а Тања Груевска е корисник на инвалидска пензија.

Во периодот од една година донесени се уште две пресуди на Основниот Суд[12] и пресуда на Апелациониот Суд[13] во кои образложението за одбивање на налозите издадени од страна на извршителот е потполно исто.

Сите наведени пресуди се повикуваат на чл.104 од Законот за работни односи, но симптоматично е зошто во ниту еден случај не се земени во предвид стриктните одредби од Законот за пензиско и инвалидско осигурување од чл. 154 каде е предвидено „На корисник на пензија, додека е во работен однос или додека врши дејност со полно работно време во Република Македонија или работи во странство, му се исплатува 30% од пензијата. На корисник на пензија од ставот 1 на овој член кој работи половина од полното работно време, му се исплатува 50% од пензијата, а за работа помалку од половина од полното работно време, му се исплатува 70% од пензијата.”

Во конкретниот случај и покрај тоа што постои правосилна и извршна судска одлука, но и јасни законски одредби кои го регулираат ова прашање, странките не можат да го

остварат своето право, односно да најдат излез од судските лавиринти во кои се моментално заглавени.

Хелсиншкиот комитет за човекови права на Република Македонија е сериозно загрижен поради хаотичната состојба во судството и селективното применување на Законските одредби (не применувањето на одредбите од Законот за пензиско и инвалидско осигурување), односно носење на судски пресуди кои директно се косат со Законските одредби а со тоа се доведуваат во прашање и почитувањето и заштита на човековите права. Комитетот искрено се надева дека судската пресуда ќе биде извршена а сторената повреда на правата на странките ќе биде отстранета, а воедно на странката и предочува правдата да ја побара пред Европскиот суд за човекови права во Стразбур.

2.2. Достапност на Законот за помилување до осудениците!?

Поголема група на осудени лица писмено се пожалија на наводно лошата соработка меѓу институцијата Министерство за правда и Претседател на Република Македонија во областа на постапката за помилување.

Од страна на групата на осуденици бевме известени дека пред околу сега веќе десет месеци имале поднесено молби за помилување до Претседателот на Република Македонија, согласно одредбите на Законот за помилување, со образложение дека ги исполнувале условите за примена на истиот институт. Поднесените барања до надлежните основни судови, од нивна страна биле благовремено доставени до Министерството за правда. Првата пречка со која нивните барања за помилување се судриле е како што барателите наведуваат дека нивните барања од страна на Министерството за правда не биле проследени до Претседателот на Република Македонија, како надлежен орган да постапува по поднесените барања.

Барателите сметаа дека во ваквото постапување има тенденциозност, пристрасност и незаконитост, со кое нешто истите се спречени во остварувањето на нивното уставно гарантирано право. Воедно осудените лица наведуваа дека без да им се реши веќе поднесеното барање за помилување, истите се спречени на повторно поднесување на ново барање за помилување.

Хелсиншкиот комитет и двата државни надлежни органи ги известиле за добиената претставка и побара да добие официјален одговор.

Од Претседателот на Република Македонија, беше побарано да не известиле: колку барања за помилување биле поднесени во текот на 2008 година (колку од нив се поднесени од страна на самите осуденици, а колку од нив се покренати по службена должност од страна на министерот за правда); колку од поднесените барања се решени (колку позитивно, колку негативно); и колку од поднесените барања не се решени, односно по истите не е постапено воопшто, за кое нешто не известуваат и самите осуденици – дека се спречени во можноста да поднесат ново барање за помилување без да се реши претходното барање, а притоа имајќи го предвид член 6 став 2 од Законот за помилување.

Од Министерството за правда беше побарано да не известиле колку барања за помилувања, во текот на 2008 година, биле поднесени од страна на самите осуденици (или нивните роднини, согласно член 2 став 2 од Законот за помилување) и колку

барања за помилување биле поднесени од страна на министерот за правда по службена должност, согласно член 2 став 3 од истиот закон. Воедно доколку е можно да бидеме известени за: колку барања за помилување биле примени во текот 2008 година; колку барања за помилување биле проследени од Ваша страна до Претседателот на Република Македонија; на колку барања Вие имате дадено позитивен предлог а на колку негативен предлог; и колку од поднесените барање не се решени, односно по истите не е постапено воопшто, за кое нешто и не известуваат и самите осуденици – дека се спречени во можноста да поднесат ново барање за помилување без да се реши претходното барање, а притоа имајќи го предвид член 6 став 2 од Законот за помилување.

За жал, и покрај многуте писма и ургенции[14] до надлежните државни органи, Хелсиншкиот комитет не доби повратен одговор од нивна страна. Прашањето кое се поставува - „Како до имплементација на правото на помилување, предвидено во член 1 и 2 од Законот за помилувањето?“, за жал остана не одговорено. Подебелиот крај сепак го извлекуваат самите осуденици. Тие остануваат без можност да го користат истото право[15], бидејќи на истите не им се одговора со писмена одлука по претходно поднесена молба (член 6 став 2[16]). И се така во еден магичен круг, имаш право да бараш, бараш, но не добиваш писмен одговор, по што си ускратен за ново барање, бидејќи немаш писмена одлука. А тоа е така, затоа што некој очигледно заборава да ја изврши својата работна обврска – да пишува писмени одлуки за одбивање на барањето.

Хелсиншкиот комитет жали што наводите на осудениците и овој пат се покажуваат како точни и дека на истите патот за спроведување и реализација на нивните законски гарантирани права, им е попречен од никој друг туку токму од надлежниот државен орган, кој всушност треба да претставува гарант за тие права.

3. ПОВРЕДИ НА ЕКОНОМСКИТЕ И СОЦИЈАЛНИТЕ ПРАВА

3.1. Случај Добрила Крстева

Г-ѓа Добрила Крстева не извести дека поднела барање[17] до Министерството за финансии за денационализација на недвижен имот, имот во кој е вклучена и КП.бр.264 нов број 2683.

Комисијата за одлучување по барањата за денационализација за општините Карпош и Чаир одлучувајќи по барањето на странките носи решение со кое барањето на странките делумно се усвојува меѓутоа барањето за враќање на парцелата со КП.бр.264 односно КП.2683 се одбива со образложение дека по извршениот увид на лице место од страна на надлежните органи било утврдено дека станува збор за градежно изградено земјиште и дека истото не може да биде предмет на реално враќање.

Незадоволна од ваквото решение странката доставила жалба до второстепената владина комисија, но во меѓувреме Министерството за транспорт и врски - Секторот за документирање и управување на градежно земјиште носи решение за трансформација на правото на користење градежно земјиште во право на сопственост по основ на поранешна сопственост за спорната парцела, на име на АД „Пластика“ за преработка на пластични маси – Скопје.

Хелсиншкиот Комитет по детална анализа на овој предмет увиде дека трансформацијата е направена спротивна на член 50 ст.1 и 2[18] од Законот за градежно земјиште (Сл. весник. 53/2001), бидејќи АД „ Пластика” немала својство на поранешен сопственик во периодот кога земјиштето е национализирано. Воедно, решението е спротивно на Уредбата[19] за начинот и условите за трансформација на правото на користење на градежното земјиште сопственост на Република Македонија во право на сопственост или право на долготраен закуп, каде е јасно наведено дека барателот за трансформација е должен да приложи доказ со кој се потврдува својството на поранешен сопственик или доказ за наследник на поранешниот сопственик.

Решението донесено од страна на Министерството за транспорт и врски не содржи ниту опис на градежното земјиште што е предмет на трансформацијата согласно извод од урбанистички план или урбанистички проект, што законски претставува задолжителен дел од решението за трансформација.

Државното правобранителство на Република Македонија[20] поднело предлог до Министерството а огласување на решението за ништовно и повторување на постапката за трансформација, кои го информираат Државното правобранителство дека ќе го чекаат исходот на почнатата судска постапка и по добивањето на Судската пресуда ќе пристапат кон одлучување по предлогот.

Иако Хелсиншкиот Комитет во повеќе наврати се обрати до Министерството за транспорт и врски со барање на информации за овој предмет и како истиот ќе биде решен, земајќи го во предвид фактот дека судска пресуда е веќе донесена, наидовме на МОЛК од нивна страна.

Хелсиншкиот Комитет се запрашува дали Молкот и пасивниот однос од страна на надлежното Министерство и не преземањето на соодветни дејствија по предлогот на Државното правобранителство значи намерно замижување пред повредите на Законот и прикривање на сторените неправилности. Комитетот останува со надеж и исчекување дека овој случај конечно ќе добие разрешница, неправилностите ќе бидат отстранети, законските норми ќе бидат целосно почитувани, а надлежните органи ќе застанат во одбрана и заштита на правата на странката.

3.2. ЈЗО Градски Аптеки

Со Одлука на Владата на Република Македонија и Одлука на ЈЗО „Градска Аптека“ - Скопје извршена е целосна приватизација на ЈЗО „Градска Аптека“ - Скопје – Скопје. Со првичниот договор за продажба, покрај уделите на вработените од 5% и од 20% влегуваат и уделите на Алкалоид АД Скопје со 25%, на Фарма Корп ДОО Скопје 25% и на ЗЕГИН ДОО Скопје 25%.

Согласно член 18 став 1 точка 2 од Законот за заштита на конкуренцијата, концентрација се смета дека настанува кога промената во контролата на долгорочна основа е резултат од стекнување од едно или повеќе лица, кои веќе контролираат најмалку едно претпријатие или од едно или повеќе претпријатија преку купување на хартии од вредност или имот со договор или на друг начин пропишан со закон, на директна или индиректна контрола на целото или делови од едно или повеќе претпријатија.

Во случај со купување на удели во ЈЗО Градска Аптека на хартии од вредност од страна на Алкалоид АД Скопје, Фарма Корп Скопје и Зегин ДОО Скопје, тие се стекнале со заедничка контрола врз ЈЗО Градска Аптека Скопје, на основа на договорот од 1 Јуни 2006 година, настанала концентрација, а купувачите на уделите се учесници во концентрацијата.

Согласно член 16 став 1 точка 3 од истиот закон, учесниците во концентрацијата се должни да ја известат Комисијата за заштита на конкуренцијата за концентрацијата ако учеството на пазарот на еден од учесниците изнесува повеќе од 40% или вкупното учество на учесниците на пазарот изнесува повеќе од 60%.

Врз основа на ваквите податоци е составена Преглед – листа од 29.11.2006 год. Прегледот ги содржи приходите по аптека, како и вкупните приходи на установите од 124 аптеки. Врз основа на приходот остварен од страна на Зегин ДОО Скопје, пресметано е дека неговиот пазарен удел на релевантниот пазар изнесува 41.96% (заокружено на 42%).

Согласно член 13 став 3 од Законот за заштита на конкуренцијата, се претпоставува дека едно претпријатие има доминантна позиција на релевантниот пазар ако неговото учество на релевантниот пазар изнесува повеќе од 40%, освен ако претпријатието не го докаже спротивното.

Врз основа на овие причини, донесено е Решение со кое на ЗЕГИН ДОО Скопје му се наложува стекнатиот удел од 25% во ЈЗУ Градски Аптеки Скопје - Скопје да го продаде во рок од една година заради воспоставувањето на состојбата на пазарот која постоела пред концентрацијата.

Со Пресуда на Управен суд донесена уште на 21.01.2009 год. конечно е завршена постапката по поднесената жалба од страна на Зегин ДОО Скопје и потврдено е Решението со кое му се наложува стекнатиот удел од 25% во ЈЗУ Градски Аптеки Скопје - Скопје да го продаде во рок од една година заради воспоставувањето на состојбата на пазарот која постоела пред концентрацијата и да не ги врши управувачките, односно гласачките права кои произлегуваат од стекнатиот удел, сметано од денот на конечноста на решението. За жал до денес не е ниту на повидок продажба на уделите, а со тоа и решавање на спорната ситуација во која се наоѓаат ЈЗО Градски Аптеки и сведоци сме на инертниот однос на надлежните органи кои на било каков начин би можеле да помогнат за решавањето на целата ситуација.

Иако редовно се прават инспекции и до овој момент платите на вработените се подмирени, тоа е далеку од решавање на проблемот. Потребно е итно рестартирање со работата на организацијата, а тоа може да се направи само доколку се овозможи снабдување со потребни лекови и останати средства за работа.

Од односот на двајцата содружници, за жал може да се заклучи дека ниту еден од нив не е заинтересиран за спасување на ЈЗО Градските Аптеки.

Хелсиншкиот Комитет ги повикува и Владата и надлежните органи во најкус можен рок да преземат соодветни чекори во насока да се спречи пропаѓањето на ЈЗО Градски Аптеки, во време кога тоа е се уште можно и да се зачуваат работните места на вработените .

[1] „Ако работодавачот го откажува договорот за вработување, е должен да го наведе основот за отказот, утврден со закон, колективен договор и акт на работодавачот и да ја докаже основаноста на причината која го оправдува отказот“.

[2] „(1) Отказот на договорот за вработување мора да и биде врачен на договорната страна, на која и се откажува договорот за вработување. (2) Отказот на договорот за вработување работодавачот е должен да му го врачи лично на работникот по правило во просториите на работодавачот, односно на адресата на живеалиштето, односно престојувалиштето од кое работникот дневно доаѓа на работа.

[3] „Работодавачот е должен во случај на откажување на договорот за вработување од деловна причина да провери дали е можно да го вработи работникот под променети услови или на други работи, односно дали е можно да се доквалификува, односно преквалификува за друга работа. Ако постои таа можност, работодавачот на работникот му понудува склучување на променет договор за вработување“.

[4] Член 5 од Законот за изменување и дополнување на Законот за народен правобранител, Службен весник на РМ, бр. 114 од 14.09.2009 година

[5] Член 3 од Законот за изменување и дополнување на Законот за народен правобранител, Службен весник на РМ, бр. 114 од 14.09.2009 година

[6] Social Development Notes. Participatory Approaches to Country Assistance Strategies: Lessons from Africa

[7] Генералните менаџери на АДОР Кјуби и Управниот одбор.

[8] Пресуда П.бр.3711/02 како стар број, односно РО.бр.129/07 како нов број, од 28.02.2007 год.

[9] Пресуда РСЖ.бр.1994/07 од 03.01.2008 год.

[10] Решение ППНИ.бр.446/08 од 21.08.2008 год.

[11] Решение РОЖ.бр.1629/08 од 21.10.2008 год

[12] Пресуда на Основен Суд Идс.Пк.бр.100/09 од 19.06.2009 год

[13] Пресуда на Апелационен Суд РОЖ.бр.1195/09 од 09.07.2009 год

[14] Пратени дописи на 13.04.2009 година, 30.06.2009 година, и 16.09.2009 година

[15] иако постапка за помилување е итна (член 4)

[16] Член 6

Молбата за помилување може повторно да се поднесе по истекот на три месеци од денот на донесената одлука по претходната молба, кога е изречена казна затвор или малолетнички затвор во траење до една година по истекот на шест месеци, кога

изречената казна е над една до три години, а кога е изречена повисока казна од три години, по истекот на една година.

[17] Барање ДН.бр.19-08-415/02 од 23.09.2002 год

[18] Член 50 „На корисниците на градежното земјиште по основа на поранешна сопственост на земјиштето, правото на користење се трансформира во право на сопственост на градежно земјиште, со поднесување на барање на корисникот, а по барање Министерството за транспорт и врски донесува решение за трансформација на ова право.

Корисниците по основа на поранешна сопственост во смисла на ст.1 на овој член се лицата кои биле сопственици на земјиштето на денот кога земјиштето е национализирано.....“

[19] Членовите 3 и 4

[20] Допис ЈП бр. 03-117/07 од 14.03.2007 год.